

Metkalla matkalla satuun ja seikkailuun

Kuva on yhä vahvempuna tekijänä lapsen elämässä ja lukemaan oppimisessa. Kuvakirjainä jatkuu pitempään kuin ennen, monilla aikuisuuteen saakka. Kulttuurissa on kuvan osuus kasvanut huomasti kehittyneiden kuvantoistotekniikoiden ansiosta. Kuva rynnistää edellä – elokuva nähdään ennen kuin kirja luetaan.

Silti on hyvä nähdä missä piilee ”villakoiran ydin” – luetussa ja puhutussa sanassa.

Kuvittajat ovat sanojen tulkkeja. Toisinaan myös sanojen kirvoittajia ja kerronnan käynnistäjiä. Jokaisen visuaalisoinnin, kuvakirjan, elokuvan ja teatteriesityksen takana on teksti.

TEKSTI Maria Laukka KUVAT Helmi Vanhanen ja kustantajat

Tuhannet lapset ovat saaneet nauttia tänä kesänä Helsingissä Päivälehdessä museon järjestämästä kuvitusnäyttelystä nimeltä *Metka matka*, joka jatkuu kesän yli 21. lokakuuta saakka. Kymmenvuotias kuvittajien järjestö tuo siinä esille kuvittajien tuotantoa tavalla, joka antaa viitteitä ja työnäytteitä tämän

päivän lastenkirjoista. Mukana on kahdeksantoista kotimaista kuvittajaa, joista suurin osa on aloittanut uransa 2000-luvulla.

Lapsiyleisölle suunnattuna näyttely on varustettu myös kodikkaalla ja samalla jännittävällä tupasella, jossa katsellaan kotimaisia animaatioita, kuljetaan pie-

nessä pelottavassa tunnelissa ja tullaan ulos liukumäkeä myöten. Yllättävän vanhat lapset ovat viihtyneet **Tarja Kunttusen** laatimassa hausassa sokkelossa ja nuoret lapset, alle kouluikäiset, poistuvat näyttelystä vastahakoisesti itkun kanssa.

Muutamat kuvanäytteet kultakin kuvittajalta johdattavat lukemaan kirjoja, joita

näyttelyssä on tarjolla. Hauskat hahmot, kuten **Anne Vaskon** tekstiiliapplikaatio *Jellona Suuri*, **Pauliina Mäkelän** *Supermarsu* ja **Julia Vuoren** *tarulohikäärmeet* seikkailevat myös irrallaan kirjallisista yhteyksistään.

Näyttelyn oppaiden kertoman mukaan lasten suurin suosikki on ollut **Alexander Reichsteinin** kuvitus venäläisen **Grigori Osterin** kirjaan *Huviksi ja hyödyksi*. Sen hirteinen huumori vetoaa erityisesti 7-vuotiaisiin poikiin.

Kuvitusnäyttelyille ja niihin liittyville lastentapahtumille pitäisi olla pysyviä paikkoja. Viime vuonna Helsingin Ebenezer-talossa hetken aikaa toiminut *Pro lastenkirjallisuustalo* näytti hyvää esimerkkiä lastenkirjallisuuteen kytkeytyvän toiminnan mahdollisuuksista näyttelyineen ja työpajoineen. Hankkeen toimeenpanija oli Suomen IBBY (International Board of Books for Young people), joka etsii edelleen tilaisuutta toteuttaa pysyvämmän hyvän konseptinsa.

Koulussa tänä syksynä

Koulunsa aloittavat ovat vahvasti kuvakirjajäissä, mutta myös otollisia ääneen luetujen kirjojen kuulijoita. Luokkakirjastoon tarvitaan siis molempia: kuvakirjoja lasten selailtaviksi ja pitempiä tekstejä elävää ääneen lukemista varten.

Molempia kirjallisuuden lajeja ilmestyy runsain mitoin suomalaisilta kustantajilta. Uuvuttava määrä niistä on sarjakirjoja, joita lienee helpompi kappata kuin yksittäisiä teoksia. Tilanne saa kaipaamaan yksittäisiä, persoonallisia lasten klassikkoja. On myös hyvä muistaa, että liukuhihnalla tuotettu sarja on eri asia kuin kirjatrilogia, jossa kolme kirjaa muodostaa harkitun kokonaisuuden. Sellainen on **Riitta Jalosen** ja **Kristiina Louhen** menestynyt kolmen komean kuvakirjan sarja *Tyttö ja naakapuu*, *Revontulilumi* ja *Minä, äiti ja tunturihärkki*, joka esiteltiin viime vuoden Koulutielle-lehdessä.

Poikkeuksia säännöstä tietenkin on. **Gösta Knutssonin** *Pekka Töpöhäntä* on sekä klassikko että hyvä kirjasarja, samoin **Marjatta Kurenniemen** *Onneli ja*

Anneli. **Tove Janssonin** muumikirjat ovat syntyneet sekä romaanisarjana että kahden kuvakirjana, jotka ovat luoneet yhtenäisen muumivaltakunnan. Lapset ovat saaneet jo vauvaiästä saakka tutustua moniin johdannaisiin ja oheistuotteisiin, animaatioista muumimukeihin, mutta koulussa voidaan nauttia alkuperäisistä teksteistä ja kuvista.

Muistathan Mestaritontun?

Satusaappaat ja runopilli. Toimittaneet **Tuula Korolainen** ja **Arja Kanerva**.

Onnimannin artikkelit 1978-2008 Osa 1. Lastenkirjainstituutti 2011.

Pienikin lapsi voi jo kokea sadun tai lastenromaanin kokonaisuutena, omana maailmana, joka noudattaa draaman kaarta, tihentää jännitystä ja saavuttaa vapauttavan loppuratkaisun.

Paljon tietoa ja syvädyttäviä muistumia lastenkirjallisuuden helmistä antaa Tampereella toimivan Lastenkirjainstituutin mukana julkaistu *Satusaappaat ja runopilli*. Kirja ilmestyi viime vuoden lopulla **Tuula Korolaisen** ja **Arja Kanervan** toimittamana ja sisältää Lastenkirjainstituutin *Onnimanni*-lehdessä julkaistujen artikkelien parhaimmistoa 30 vuoden ajalta. Erityisen kiinnostavia ovat klassikkokirjojen ja niiden tekijöiden esitelyt, jotka palauttavat mieleen rakkaita lukumuistoja.

Aili Somersalon *Mestaritontun seikkailut* ja **Elina Karjalaisen** *Uppo-Nalle*, **Anni Swanin** *Iris rukka* ja **Jalmari Finnen** *Kiljusen herrasväki* puolustavat vielä paikkaansa luokan lukemistona siinä missä ikivihreät **Astrid Lindgrenin** saturoomaanit.

Satuja ja taruja, uusia ja vanhoja

Kaiken maailman eläinsadut. Toimittanut **Katriina Kauppila**. Kuvittanut **Matti Pikkujämsä**. Otava 2011.

Otavan julkaisema *Kaiken maailman eläinsadut* on kuin kokonainen lastenkirjasto yksissä kansissa. **Katriina Kauppila** on huolellisen työn tuloksena saanut kirjaan sopimaan intiaanisatuja, itämaisia satuja, amerikkalaisia satuja, suomalaisia satuja, **Grimmin veljesten** löytämiä satuja, **Andersenin** *Ruman ankanpoikasen* ja **Aisopoksen** klassikoita.

Tämän hengästyttävän lukemiston päätteeksi on vielä herkuteltavana *Meritähden rakkaus* ja muita aikamme eläinsatuja. Nimisatu on **Eeva Tikan** haikaa kertomus meritähden rakkaudesta taivaan tähteen. Hurtilla huumorilla mennään **Jukka Itkosen** ja **Kari Hotakaisen** kansansatuparodioissa. **Kaija Pakkasen** lintusadussa opetellaan tyytymään omiin oloihin metsässä. **Hannele Huovi** kertoo, miten kirahvi pääsi eroon savannin mete-

